

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НАЗВ БРИТАНСЬКИХ ПАБІВ, ДО СКЛАДУ ЯКИХ ВХОДИТЬ ІМ'Я ВІДОМОЇ ОСОБИСТОСТІ

В. І. Коряченко, Є. В. Коцаренко

Анотація. Дане дослідження присвячено лексико-семантичним особливостям назв британських пабів, в основі яких є ім'я відомої особистості. За допомогою описового методу та методу компонентного аналізу ми дійшли висновків, що в групі назв пабів переважають вторинні номінації, основою яких є ім'я міських діячів, оскільки люди шанують історію власного міста.

Ключові слова: паб, власне ім'я, вторинна номінація, ергоурбонім, відомі особистості.

Досліджуючи назви пабів, не можливо не звернутися до поняття «власна назва», яке є невід'ємною частиною лексичної системи кожної мови і являє собою окремих клас слів з низкою специфічних ознак, зокрема у плані змісту та плані вираження. Власна назва є «вторинною назвою даного предмета, що доповнює та уточнює первинне, загальне, і служить для розпізнавання відомих подібних предметів один від одного» [1, с. 50]. Власне ім'я має деяку, не для всіх однакову, інформацію (зміст), яку не слід змішувати зі значенням (семантикою). Однак, на думку С. Кріпке, власні ім'я є неописовими, порожніми одиницями, які, немов ярлики прив'язані до індивідів, та їх значення міститься виключно в їх денотації [2, с. 57].

Ономастика, вивчаючи власні імена, їх розвиток і функціонування у мові та мовленні, в залежності від об'єкта номінації поділяється на велику кількість розділів, як, наприклад, антропоніміка (що займається вивченням імен людей), зооніміка (досліджує власні імена тварин), топоніміка (вивчає власні імена географічних об'єктів) тощо. З огляду на об'єкт нашого дослідження особливий інтерес для нас становить топоніміка, яка у свою чергу, поділяється на велику кількість напрямків, що займаються дослідженням назв гір, водних об'єктів, населених пунктів, вулиць, внутрішньоміських об'єктів тощо. А оскільки ми досліджуємо назви британських пабів, ми звертаємось до галузі з вивчення назв внутрішньоміських об'єктів. А. А. Реформатський та А. В. Суперанська вважають назви внутрішньоміських об'єктів перехідними явищами між власними та загальними назвами, оскільки лексичне значення вихідних одиниць наближає їх до загальних назв, тоді як назви внутрішньоміських об'єктів є індивідуальними назвами, що є ознакою власних імен [3, с. 191].

Найбільш вдалим терміном для позначення назв пабів, на нашу думку, є «ергоурбонім». Цей термін був запропонований Р. І. Козловим для означення власного імені, яке позначає локалізовані комерційні підприємства, до яких відносяться, перш за все, підприємства торгівлі, харчування, сфери послуг та деякі інші. Науковець зазначає, що термін ергоурбонім фіксує комплексний характер об'єкту номінації, який представляє, з одного боку, ділове підприємство (для назви якого використовується термін «ергонім»), а з іншого – об'єкт міського простору (який називається «урбонім») [4, с. 26].

Вивчаючи походження лексичних одиниць мови, зокрема власні назви, не можливо не звернутися до поняття номінації, яке В. Г. Гак розглядає як «процес і результат найменування, за яким мовні елементи співвідносяться з позначуваними об'єктами» [5, с. 237].

Говорячи про особливості номінації предметів, Г. Н. Ягафарова стверджує, що характер номінації в слові ніяк не змінює того, що ознака, на основі якої матеріалізується абстрактна назва речі чи класу, може бути самою різною. Головне, щоб ця ознака мала відношення до класу предметів, але для номінації не важливо, чи ця ознака є суттєвою чи ні. Саме в силу того, що вибір ознаки не детермінує характер слова, ця ознака залежить

не від способу абстракції, а від практичних конкретних умов (трудового процесу, культури, традицій, географічної середовища, тощо) [6, с. 2507].

В залежності від різновиду базових слів номінація поділяється на первинну та вторинну. Первинна номінація – позначення елементів дійсності (як на предметному рівні, так і на рівні подій) за допомогою непохідних слів, тобто таких, які усвідомлюються носіями мови як первісні, не утворені від інших слів [7, с. 173].

У зв'язку з об'єктом нашого дослідження, особливий інтерес становить саме вторинна лексична номінація, яку В. М. Телія визначає як «використання вже наявних у мові номінативних засобів у новій для них функції наречення» [8, с. 129]. Тобто основною функцією вторинного найменування є образне переосмислення денотативного ядра лексичної одиниці. Такий тип номінації дозволяє давати нові імена об'єктам та явищам, не звертаючись до збільшення кількості лексичних одиниць.

Особливої уваги заслуговує той факт, що значення імені – це сума характеристик лінгвістичного й екстралінгвістичного планів; це складний комплекс, у якому відомості про слово переплітаються з відомостями про іменованій об'єкт. О. В. Кисель зазначає, що лінгвістична частина значення імені пов'язана зі специфікою існування імені в мові, його сприйняттям, історією й етимологією його апелювальної основи [9, с. 9]. При цьому варто відзначити, що людина є обмежена при виборі імені словотворчою, морфологічною та синтаксичною будовою мови.

До екстралінгвістичних факторів відносяться особливості культури та національного характеру, державного устрою та політичної системи. О. П. Сологуб окремо розглядає національний фактор, пов'язаний з традиціями найменування, які існують у певній мові [6, с. 2506]. Даючи назву тому чи іншому об'єкту, людина припускає виникнення у адресата тих чи інших асоціацій, що можуть мати досить загальний характер та бути зумовлені певними соціокультурними уявленнями. Тож важливим у процесі найменування є урахування здатності адресату зрозуміти ці асоціації.

Щоб зрозуміти, чому саме паб є виразним показником культурного життя Британії, звернемося до його визначення та визначення його місця у житті британців. Паб (*pub* від *public house* – «народний дім») – це заклад для продажу пива та інших напоїв, та інколи їжі, для їх споживання у приміщенні [10]. Він є елементом багатовікової культурної традиції Великої Британії та являє собою важливу складову життя британців. Джойс Кері писав, що «паби знають багато, майже стільки, скільки і церкви. Вони мають традицію» [11, с. 92].

Наразі у Британії налічується близько 66 тисяч пабів. Їх відвідують більш ніж три чверті дорослого населення Великобританії, до яких належать люди різного віку, соціального класу та рівня освіченості. При цьому, 6 з 10 осіб (приблизно 27 млн. чоловік) вважають себе завзятими відвідувачами [12, с. 172].

Проаналізувавши загальний масив вибірки назв пабів (448 одиниць) ми виокремили різні групи назв, найбільші з яких пов'язані з людиною та її діяльністю, топографічними об'єктами, геральдикой, кораблями, зовнішнім виглядом пабу та культурою споживання алкогольних напоїв, але, на нашу думку, особливої уваги потребує група назв, які містять у собі ім'я відомої особистості (134 одиниці), оскільки ми вважаємо, що вона може найточніше відобразити сприйняття британцями їх історії та здобутків у сферах культури та науки. Цю групу ми поділили на декілька підгруп в залежності від сфери діяльності тієї чи іншої постаті:

1) міські діячі (35 од.; 26,1 %): *The Robert Hamilton* 'Роберт Гамільтон' – паб, розташований у м. Ейрдрі та названий на честь засновника міста, *The Harbord Harbord* 'Гарборд Гарборд' – розташований у м. Міддлтоні та названий на честь людини, яка почала розбудову міста; *The David Macbeth Moir* 'Девід Макбет Моїр' – розташований у м. Масселборо та названий на честь Девіда Макбета Моїра, почесного резидента міста; *The Robert Nairn* 'Роберт Нерн' – розташований у м. Керколді та названий на честь члена родини Нернов, яка допомогла містові з'явитися на мапі; *The William Owen* 'Вільям Овен'

– названий на честь мера м. Геверфордвест, який був рушійною силою для покращень, запроваджених у місті на початку 19 ст.

2) військовослужбовці (18 од.; 13,4 %): *The Lord Clyde* ‘Лорд Клайд’ – паб, названий на честь видатного вікторіанського командувача, *The Lord Nelson* ‘Лорд Нельсон’ – названий на честь віце-адмірала військово-морських сил Великої Британії; *The General Sir Redvers Buller* ‘Генерал Сер Редверс Буллер’ – названий на честь видатного генерала, який брав участь у війні в Судані та у Бурській війні, *General Moore* ‘Генерал Мур’ – названий на честь генерала-майора сера Джеремі Мура, командира сухопутних військ під час Фолклендської кампанії;

3) науковці та винахідники (17 од.; 12,7 %): *The John Logie Baird* ‘Джон Логі Берд’ – винахідник телевізійної системи, *The Alexander Graham Bell* ‘Александр Грем Белл’ – винахідник телефону; *The J. P. Joule* ‘Дж. П. Джоуль’ – фізик Джеймс Прескотт Джоуль, відомого за його експерименти з теплом; *The Alexander Bain* ‘Александр Бен’ – винахідник електронного годинника.

4) політики (17 од.; 12,7 %): *The Gladstone* ‘Гладстон’ – Вільям Гладстон – чотири рази прем’єр-міністром Великої Британії, *The Baldwin* ‘Болдуїн’ – Стенлі Болдуїн – прем’єр-міністр Великої Британії три рази; *The William Wilberforce* ‘Вільям Вілберфорс’ – Вільям Вілберфорс – член парламенту від м. Галл, який присвятив більшість своєї політичної кар’єри боротьбі з работоргівлею, *The Huskisson* ‘Гаскіссон’ – Вільям Гаскіссон – англійський політичний діяч, член парламенту;

5) монархи (15 од.; 11,2 %): *The Bruce Arms* ‘Герб Брюса’ – паб, названий на честь шотландського героя, Роберта Брюса (1274 – 1329), визвольника та короля Шотландії, який переміг англійців у битві при Беннокберні у 1314 р. та закріпив незалежність Шотландії у 1328 р., *Edward the Confessor* ‘Едвард Сповідник’ – названий на честь англосаксонського короля, який отримав таке прізвисько через свою набожність; *The William Rufus* ‘Вільгельм Руфус’ – названий на честь третього сина Вільгельма Завойовника; *The Prince Arthur* ‘Принц Артур’ – названий на честь третього сина королеви Вікторії;

6) письменники (12 од.; 9 %): *The Mary Shelley* ‘Мері Шеллі’ – названий на честь відомої англійської письменниці (1797 – 1851), *The Sir Walter Scott* ‘Сер Вальтер Скотт’ – названий на честь видатного шотландського письменника (1771–1832), *The Conan Doyle* ‘Конан Дойл’ – названий на честь відомого англійського письменника (1859–1930);

7) архітектори (7 од.; 5,2 %): *The Paxton’s Head* ‘Голова Пакстона’ – названий на честь Джозефа Пакстона, який сконструював Кришталевий палац, *The Playfair* ‘Плейфер’ – на честь Вільяма Генрі Плейфера, одного з найвідоміших шотландських архітекторів; *The Archibald Simpson* ‘Арчібальд Сімпсон’ – на честь архітектора, прозваного «Архітектором Абердіну», який спроектував декілька важливих будівель у місті, таких як Собор Святого Андрея та Колледж Марішал;

8) діячі кіноіндустрії (7 од.; 5,2 %): *The Gary Cooper* ‘Гері Купер’ – актор, *The David Garrick* ‘Девід Гаррік’ – актор, *The Sir Michael Balcon* ‘Сер Майкл Балкон’ – продюсер;

9) спортсмени (4 од.; 3 %): *The Malcolm Uphill* ‘Малкольм Апхілл’ – мотоцикліст, багаторазовий призер змагання Isle of Man TT, *The Harry Clasper* ‘Гаррі Класпер’ – відомий весляр вікторіанських часів;

10) художники (2 од.; 1,5 %): *The Benjamin Fawcett* ‘Бенджамін Фосетт’ – названий на честь англійського художника 19 ст., *The Holland Trigham* ‘Голланд Трігем’ – названий на честь вікторіанського художника.

Отже, такий тип ергоурбанімів як назви пабів утворюється у процесі вторинної номінації, тобто використання слова для позначення предмету, який не є його прямим референтом. Аналіз одиниць демонструє, що назви, до складу яких входять імена видатних особистостей, зокрема міських діячів, військовослужбовців, винахідників і політиків, значно переважають у відсотковому співвідношенні, що свідчить про значний інтерес до історії держави у цілому та її окремих міст.

Аннотация. Данное исследование посвящено лексико-семантическим особенностям названий британских пабов, в основе которых есть имя известной личности. При помощи описательного метода и метода компонентного анализа мы пришли к выводам, что в группе названий пабов преобладают вторичные номинации, основой которых является имя городских деятелей, поскольку люди почитают историю собственного города.

Ключевые слова: паб, имя собственное, вторичная номинация, эргоурбоним, известные личности.

Abstract. This paper is dedicated to lexico-semantic peculiarities of British pub names that are based on a name of a prominent figure. With the help of the descriptive method and the method of componential analysis it has been established that secondary nominations which is based on the town figure name prevail in the group of pub names since people esteem the history of their own city.

–Keywords: pub, proper name, secondary nomination, ergo-urbonym, prominent figures.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Казакова С. Л. Основы названий английских пабов / С. Л. Казакова // Мир науки, культуры, образования. 2009. – № 7. – С. 50–54.
2. Oltean S. On the Semantics of Proper Names / Stefan Oltean // Onomastics in Contemporary Public Space / ed. by O. Felecan and A. Bughesiu. – Newcastle-upon-Tyne : Cambridge Scholars Publishing, 2013. – P. 50–68.
3. Казакова С. Л. К вопросу о семантике урбанонима / С. Л. Казакова // Университетские чтения. – Пятигорск : ПГЛУ, 2009. – № 5. – С. 189–193.
4. Козлов Р. И. Современные эргоурбонимы в городской топонимической системе / Р. И. Козлов // Известия Уральского государственного университета. – 2001. – № 20. – С. 26–34.
5. Гак В. Г. К типологии лингвистических номинаций / В. Г. Гак // Языковая номинация (Общие вопросы) / Отв. ред. Б. А. Серебренников, А. А. Уфимцева. – М. : Наука, 1977. – С. 230–294.
6. Ягафарова Г. Н. О факторах, влияющих на процесс в номинации в языке / Г. Н. Ягафарова. // Фундаментальные исследования. – 2014. – № 11. – С. 2505–2508.
7. Ягафарова Г. Н. Основные ономазиологические понятия / Г. Н. Ягафарова // Вестник Челябинского гос. ун-та. Серия: Филология. Искусствоведение. – 2010. – № 13 (194). – С. 172–177.
8. Телия В. Н. Вторичная номинация и её виды / В. Н. Телия // Языковая номинация (Виды наименований) / Отв. ред. Б. А. Серебренников, А. А. Уфимцева. – М. : Наука, 1977. – С. 129–222.
9. Кисель О. В. Коннотативные аспекты семантики личных имен : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.19 "Теория языка" / О. В. Кисель – Челябинск, 2009. – 24 с.
10. Oxford English Dictionary [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.oxforddictionaries.com/>
11. Леонович О. А. В мире английских имён / О. А. Леонович. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : Астрель, 2002. – 160 с.
12. Казакова С. Л. Новое в наименовании пабов Великобритании / С. Л. Казакова // Университетские чтения. – Пятигорск : ПГЛУ, 2011. – Ч. V. – С. 172–177.

УДК 811.111'36

ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ МОДАЛЬНОСТІ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

О. С. Помазан, О. В. Ковтун

Анотация. У статті розглянуто функціональні особливості англійських модальних дієслів, які розкриваються під час їх перекладу українською мовою. Зауважено на вагомості модального дієслова, яка полягає в тому, що воно несе в собі ставлення мовця до дійсності. З'ясовані фонетичні, лексичні та лексико-граматичні засоби вираження модальності. Модальність може мати значення ствердження, наказу, побажання, припущення, достовірності, реальності чи нереальності. Визначено, що основним моментом під час перекладу англійських модальних дієслів є передача значення модальності.

Ключові слова: модальність, модальні дієслова, модальні слова, засоби вираження, модальне значення.

У лінгвістиці модальні слова та словосполучення вважаються одним із найсуперечливіших лексико-граматичних розрядів слів, які привертають особливу увагу вчених з другої половини ХХ століття. Але вони й досі не отримали повного розгляду у зв'язку з їх багатоплановістю, специфічністю мовного вираження та функціональними особливостями.